

Comentariul operei Morometii scrisa de Marin Preda - a treia parte

De altfel, tema tanarului taran care se foloseste de fata unui om instarit pentru a pune mana pe avere e generala in literatura rurala. Preda o reia, umanizand tipurile. Birica, baiat sarac, este indragostit, realmente, de Polina cu care, in cele din urma, se va casatori cu pretul renuntarii deliberate la zestrea sotiei. In schimb, Polina dovedeste energii nebanuite. Ea face mai degraba parte din familia Marei si a Vitoriei Lipan decat aceea a Anei lui Rebreanu. Polina nu lupta decat pentru zestrea ei si, dupa ce isi duce barbatul pe miriste pentru a smulge cu forta graul ce i se cuvine, se retrage cu discretie in umbra barbatului.

Viata satului este recreata cu un talent al amanuntului revelator si cu economie de mijloace, dar nu ea este scopul ultim al romanului, ci familia Morometilor. Copiii cei mari, care urasc pe mama vitrega, pun la cale o lovitura impotriva familiei. Unul dintre ei va pleca la Bucuresti cu oile sub pretextul unui castig mai bun, dar in realitate pentru a nu se mai intoarce, ceilalti trebuind sa-l urmeze dupa o bucata de vreme, luand cu ei si caii Ilie Moromete nu stie ca i se pregateste o aspra corectie. El va fi de acord cu plecarea lui Achim la Bucuresti cu oile, un timp reuseste sa nu vanda pamant, sa nu taie salcamul cerut de Tudor Balosu, sa amane pentru momente mai favorabile achitarea datoriei la banca si a foncierei.

O recolta bogata ii intareste iluzia ca greutatile vor fi cu usurinta depasite, dar afluenta de cereale scade pretul graului si Ilie Moromete se afla pus in fata unei situatii neprevazute. Banii de pe oi nu vin, creditorii sunt amenintatori iar la vechile probleme ale familiei se adauga acum trimiterea lui Niculae la scoala. Situatiia se dovedeste mult mai putin stabila si gospodaria lui mult mai putin fortificata decat crezuse. Pentru ca dezastrul sa fie complet, Paraschiv si Nila pun in aplicare planul pana la capat si fug cu caii, lasand familia dezarmata. Criza, ale carei adieri autorul ne face sa le simtim de la inceputul romanului, se afla acum in punctul ei cel mai inalt. Ilie Moromete intra "intr-o lunga stare depresiva" dupa ce e nevoit sa-si vanda o parte din pamanturi si "nu mai fu vazut stand ceasuri intregi pe prispa sau la drum pe stanoaga". "Nu mai fu auzit raspunzand cu multe cuvinte la salut. Nu mai fu auzit povestind. Lupta pentru apararea vechilor bucurii se sfarsea".

Individualitatea artistica a acestui prim volum, contributia lui M. Preda la evolutia artei narative romanesti au fost reliefate in bogata literatura critica dedicata volumului. S-a vorbit despre "realismul social si psihologic" (E. Simion), despre planul realist al romanului si cel de al doilea plan, "unde semnele si simbolurile trimit la alta fata a existentei taranesti" (E. Simion); N. Manolescu vede in "Morometii" "ultima varsta a romanului doric". Efecte deosebite obtine autorul din resursele oralitatii si din alternarea unor planuri, construindu-se cu expresivitate o imagine caleidoscopica a vietii satului. Dar acolo unde Marin Preda a reusit exemplar este tipologia, conturarea personajelor.